

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

AZ ÉN APÁM A LEGJOBB ANYA...

Anya csak egy van – tartja a szólásmondás, ám vannak apák, akik felveszik a versenyt az anyákkal a szülői gondoskodás terén – nemcsak az emberek, hanem az állatok körében is.

- ◆ Az állatok nagy részénél az utódokról való gondoskodás feladata kizárólag az anyára hárul. Sokszor ez is kimerül abban, hogy a nőstény lerakja a petéket, ikrákat, tojásokat egy általa alkalmasnak ítélt helyre, majd magukra hagyja őket. Az apa szerepe a gerinctelen állatoknál az utódnemzésre korlátozódik – bár néha már ez is komoly kockázattal, sőt, akár (nem teljesen önkéntes) önfeláldozással jár, bizonyos pókoknál és imádkozósáskáknál ugyanis a hím könnyen a nőstény vacsorájává válhat, így az apai örömeiket meg sem érheti. A gerinces állatoknak azonban minden csoportjában találunk fajokat, amelyeknél az apa aktívan részt vesz az ivadék gondozásban, sőt, esetenként a feladatok oroszlánrészét átvállalja.

APÁS SZÜLÉS

Lássunk először néhány érdekes példát a halak köréből! A szíami harcoshal hímje buborékokból épít fészket a víz felszínén, és miután a nőstény lerakta az ikráit, a víznél nehezebb, tehát a fenékre süllyedő ikrákat az apa egyenként a szájába véve összeszedi, és a fészekbe szállítja. Innentől ő gondozza az ikrákat az ivadék kikeléséig, a nőstényt a fészek közelébe sem engedi, s ha nem veszik ki az akváriumból, akár halálosan is megsebesítheti. Ezen is messze túltesznek azonban a csikóhalak, náluk ugyanis egyedülálló módon az apa szüli meg az utódokat. A nőstény ugyanis ikráit a hím hasán levő költőtasakba rakja, s itt fejlődnek ki az ivadékok. Ennek során a teherbe esett apuka látványos pocakot ereszt, majd végül a költőtasak kinyílik, és kiúszik belőle egy egész ménesnyi apró kicsikó.

BÉKA VISZI A FIÁT

A békák szaporodási módszerei igen változatosak, és nem egy esetben jut szerep benne a hímeknek. A dajkabéka Közép-Európa nyugati részén, Franciaországban és az Ibériai-félszigeten honos, és a nevét ivadékgondozó viselkedéséről kapta. A nőtény által lerakott fürtös petezsinórokat a hím a hátsó lábára tekeri, és úgy hurcolja magával, míg ki nem kelnek. A nyilméregbékák szülői gondoskodása sem ér véget ott, hogy a nőtény lerakta a petéit, és a hím megtermékenyítette. A szülők kivárájk, míg az ebihalak kikelnek (ez kb. két hetet vesz igénybe), majd általában a hím szállítja őket a hátán a lombkoronába, hogy a broméliák levéltölcsérében alakulhassanak békává. Az ebihalakat ragadós nyálka tapasztja apjuk hátához, nehogy menet közben lecsússzanak.

AMIKOR A KAKAS KOTLIK

A madarak körében teljesen hétköznapi dolog a hím részvétele az utódok felnevelésében; itt inkább az számít kivételnek, ha az apa kivonja magát a családi életből, mint ahogy azt például a récefélék gácsérjai teszik. Legyen akár cinege, sas, galamb, gólya, pingvin vagy papagáj, a hím általában osztozik a tojóval a kotlás feladatán, és felváltva hordják a táplálékot is a fiókáknak. Az afrikai szövőmadarak hímjei a fészeképítés feladatát is teljes egészében magukra vállalják, az orrszarvú madaraknál pedig a kotlás ugyan a tojó feladata, de ezalatt a hím eteti, s hogy nagyobb biztonságban legyen, még be is falazza az odúba. A nagy testű futómadaraknál teljesen felcserélődtek a nemi szerepek: az emu- és nandukakasok begyűjtik a tojéktól a tojásokat egy nagy, közös fészekbe, és ők maguk ülnek rajtuk, majd a kikelő csibéket is a kakas vezetgeti, terelgeti.

AZ IKREK ÉS AZ APUKA

Az emlősök világában a legjobb apák versenyében minden bizonnyal dobogós hely jutna a Dél-Amerikában honos tamarinoknak. Mivel ezeket az aprócska majmokat kis méretük miatt sok ragadozó fenyegeti (pl. macskafélék, óriáskigyók, sasok), népességük biztonságos fenntartásához sok utódra van szükség. Az anyák ezért mindig ikreket hoznak világra, és szülés után rögtön újra meg is termékenyülnek. A nőstény testtömegéhez képest azonban túlságosan nagy terhet jelentene egyszerre két fejlődő magzat a méhben, és két kölyök, aki a testén csimpaszkodik. Ezért az újszülötteket az apjuk veszi át: ő cipeli az ikreket, ő végez el minden teendőt velük, olykor az idősebb testvérekkel osztozva a feladatokon, és csak a szoptatás idejére adja át őket az anyjuknak.

A RAGADOZÓ MADARAK HÍMJE ÁLTALÁBAN KB. EGYHARMADÁVAL KISEBB A NŐSTÉNYNÉL, ÍGY MEGOSZTVA VADÁSZHATNAK A KÜLÖNBÖZŐ MÉRETŰ ZSÁKMÁNYÁLLATOKRA, AMELYEKET FELVÁLTVA HORDANAK A FÉSZKÜKRE FIÓKÁIKNAK.

MÍG A RÉCÉK GÁCSÉRJAI NEM VESZNEK RÉSZT AZ IVADÉKGONDOZÁSBAN, ADDIG A LUDAK GÚNÁRJAI ŐRZIK A FÉSZKET, ÉS A TOJÓVAL EGYÜTT VEZETIK A FIÓKÁKAT: A TOJÓ VEZETI, A GÚNÁR ZÁRJA A LIBASORT.

GYENGÉD KIRÁLYOK

A patásoknál az utódgondozás anyai feladat, de ha például a sarkvidéki tundrán farkasok közelítik meg a pézsmatulokcsordát, a támadók a borjakat körbeálló felnőtt bikák szarvainak erdejével találják szemben magukat. A medvebocs jobban teszi, ha messze elkerüli az apját, a zord arckifejezésű hím gorillát viszont csemetéje rá tudja venni egy kis gyengéd birkózásra. A farkasoknál nemcsak az apa, de még a nagybácsik is beszállnak a kölykök etetésébe, őrzésébe, szórakoztatásába, a macskafélékre viszont ez nem jellemző – kivételt képez az oroszlán. Az állatok királya ugyanis közismerten meghitt viszonyt ápol kölykeivel – de csak a sajátjaival. Ha trónra lépésekor vannak a falkában újszülött kölykök, azokat kíméletlenül elpusztítja, hogy

előbb jöhessenek világra a saját utódai. Azok aztán bátran felmászhathatnak sőrényes feje búbjára vagy játszadozhatnak királyi farka bojtjával. ♦

**A HÜLLŐK KÖZT A HÍM RÉSZVÉTELE
AZ IVADÉKGONDOZÁSBAN IGEN RITKA, DE
A PETTYES GEKKÓ (TOKE) HÍMJE A NŐSTÉNNYEL
FELVÁLTVA ŐRZI A SZIKLAFALRA VAGY FATÖRSZRE
TAPASZTOTT TOJÁSOKAT.**